

**Znanstvena konferenca z mednarodno udeležbo
MANAGEMENT, IZOBRAŽEVANJE IN TURIZEM**

– družbena odgovornost za trajnostni razvoj –

**2. znanstvena konferenca z mednarodno udeležbo
21.–22. oktober 2010, Portorož, Slovenija**

Izobraževanje za trajnostni razvoj v biotehniških šolah
Education for sustainable development in biotechnical schools

mag. Marijan Pogačnik

Biotehniški center Naklo, Strahinj 99, Slovenija
marijan.pogacnik@guest.arnes.si

Povzetek

Pri analizi vsebin trajnostnega razvoja smo primerjali evropske in slovenske smernice za vzgojo in izobraževanje z izdelanimi katalogi znanja ter učnimi pripravami. Pri slovenskih smernicah smo ugotovili manjšo zastopanost vsebin razvoja podeželja ter trajnostne urbanizacije. V katalogih znanja pa smo pogošali trajnostno potrošnjo in večji poudarek na podjetništvu. Pri pregledu učnih priprav, ki vsebujejo vsebine, učne situacije, kompetence ter povezovanje z drugimi predmeti, smo ugotovili, da povsem povzemajo kataloge znanja. Za kvaliteten prenos tega znanja je pomemben dobro usposobljen učitelj, ki ima na voljo dovolj didaktičnih pripomočkov za izobraževanje.

Ključne besede: trajnostni razvoj, izobraževanje, kurikulum, biotehniške šole

Abstract

With analysis of contents of sustainable development we have compared the Slovenian guidelines for education with produced catalogues of knowledge and educational devices. By Slovenian guidelines we have found out smaller representation of content of rural development and sustainable urbanization. In the catalogues of knowledge we have missed sustainable consumption and greater emphasis on entrepreneurship. The review of educational preparations, which include contents, learning situations, competences and integration with other subjects, we have found out that they fully summarize the catalogues of knowledge. For high-quality transmission of this knowledge it is important well-educated teacher, who has sufficient teaching resources for education.

Keywords: sustainable development, education, curriculum, biotechnical schools

1 Uvod

Antropocentrično ravnanje v preteklosti nas je prisililo v drugačne vzorce obnašanja. Po letu 1970 so se začela ustanavljati prva gibanja za drugačno obnašanje v našem prostoru, poudarjeno je bilo ekocentrično razmišljanje. Nekatere ekološke katastrofe (uhajanje plina v Bhopalu v letu 1984, jedrska nesreča v Černobilu v letu 1986) so zdramile tudi politike za potrebno ukrepanje in drugačno razmišljanje (trajnostno ravnanje). Ključni mejnik na področju trajnostnega razvoja je bila konferenca Združenih narodov leta 1992 v Riu de Janeiru, kjer je bil sprejet načrt za doseganje trajnostnega razvoja v 21. stoletju – Agenda 21 (Kazalniki ..., 2010).

Besedna zveza »trajnostni razvoj« je v zadnjih letih velikokrat napisana in izrečena. Kljub temu, da se razumevanje tega pojma izboljšuje, je velikokrat omejena le na teme, ki se nanašajo na okolje.

Osnovni stebri trajnostnega razvoja so bili v začetku zgrajeni kot socialni in gospodarski razvoj ter varstvo okolja, ki so med seboj tesno prepleteni. Kasneje se je tem trem stebrom pridružila še kultura, ki pomembno vpliva na oblikovanje naših vrednot (UNESCO ..., 2010).

1.1 Trajnostni razvoj v Evropi

Prvo strategijo EU za trajnostni razvoj je sprejel Evropski svet v Göteborgu v letu 2001 (Pregled strategije ..., 2006). Temu dogodku je sledil podpis Kjotskega protokola v letu 2002. Evropa je postala eden vodilnih aktivistov na področju trajnostnega razvoja (Council ..., 2009).

Definicij o trajnostnem razvoju je veliko, še najboljše njegovo bistvo povzema definicija Gro Harlem Brundtland, ki pravi, da je trajnostni razvoj tisti razvoj, ki omogoča zadovoljitev trenutnih potreb človeškega rodu, ne da bi bilo pri tem ogroženo zadovoljevanje potreb prihodnjih generacij (Brundtland, 1987).

1.2 Trajnostni razvoj v Sloveniji

Tudi v Sloveniji se je po letu 1990 močno povečalo zanimanje javnosti za nekatere teme trajnostnega razvoja. Največ je bilo narejenega v zvezi z varstvom okolja in z njim povezanimi dejavnostmi (Papler, Bojnec, 2010). V zvezi z zdravjem in trajnostno potrošnjo je treba izpostaviti tudi pridelovanje ekološke hrane, ki v zadnjih letih postaja vse bolj aktualno. Ta sistem pridelave je nujen tudi z vidika varovanja okolja (Pogačnik, Žnidarčič, 2010).

Pomemben korak smo v zadnjem letu naredili tudi pri beleženju napredka – v letu 2010 je Statistični urad RS izdal prvo publikacijo o stanju na področju trajnostnega razvoja (Kazalniki ..., 2010).

1.3 Izobraževanje in trajnostni razvoj

Združeni narodi so obdobje med letoma 2005 in 2014 označili kot »Dekado izobraževanja za trajnostni razvoj« (UNESCO ..., 2010). Slovenija je s svojimi predstavniki aktivno vključena v razvoj in implementacijo trajnostnega razvoja v Evropski uniji (Poročilo ..., 2009). V letu 2007 so bile sprejete smernice za vzgojo in izobraževanje za trajnostni razvoj (Smernice ..., 2007). Na področju izobraževanja je bilo narejenih veliko raziskav o odnosu mladostnikov do zdravja, varovanja okolja in tudi glede njihovih navad. V širši raziskavi v okviru CRP »Konkurenčnost Slovenije« (Erčulj, ... 2008) je bilo ugotovljeno, da 70 % anketiranih učiteljev v svojem učnem načrtu prepozna elemente trajnostnega razvoja. Slabše so se odrezali mladostniki, saj kar dve tretjini dijakov vsebin, vezanih na potrošnjo, nista zaznali. Boljše rezultate dosegamo v biotehniških šolah, kjer so te vsebine večkrat povezane tudi s praktično izvedbo (Šegula, 2010).

Pri analizi nekaterih učnih programov nas je zanimala vključenost smernic trajnostnega razvoja in njihova implementacija v praksi. S prenovno kurikulumov oz. učnih načrtov, v katerih so te vsebine zastopane, bomo lahko prihodnjim generacijam posredovali več znanja (Biotehniška področja ..., 2007).

2 Material in metode

Za pregled katalogov znanja smo uporabili metodo študijo primerov. V prvi fazi smo pregledali štiri smernice trajnostnega razvoja (tabela 1), jih primerjali med seboj ter jih uvrstili med osnovne štiri stebre (socialni in gospodarski razvoj, varstvo okolja in kultura). V drugi fazi smo pregledali dva kataloga znanja za tri- in štiriletno izobraževanje, ki se najbolj nanašata na vsebine trajnostnega razvoja. Kataloga smo primerjali s smernicami vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj in z učno pripravo za modul.

Uporabljeni so bili naslednji izrazi:

Kurikul je sistematično organiziran kurz poučevanja in učenja. Nekatero širše definicije vključujejo vse, kar učitelji in učenci delajo, ožje pa le to, kar zadeva njihov predpisani del (McLean, B. A., 2008).

Kompetenca je sposobnost uporabe znanja in druge zmožnosti (veščine, spretnosti, osebne in vedenjske značilnosti, prepričanja, vrednote ...). Nivo kompetence označuje raven podajanja snovi.

Predmetnik sestavljajo štirje vsebinski sklopi (splošnoizobrazbeni standard, strokovno-teoretični predmeti, praktično izobraževanje in interesne dejavnosti).

Katalog znanja vsebuje ime modula, usmerjevalne in operativne cilje, pogoje za dokončanje modula, oblike vzgojno-izobraževalnega dela ter metodično-didaktična priporočila.

Modul daje neko zaokroženo znanje, ki predstavlja poklicno prepoznavno usposobljenost oz. poklicno kvalifikacijo. Modul ustreza delu programa in se pripravi na podlagi poklicnega standarda (Izhodišča ..., 2001).

Usmerjevalni cilji so namenjeni učitelju za predstavitev splošne usmeritve modula in predstavljajo globalno usmeritev ter pomen predmeta.

Operativni cilji predstavljajo informativne, formativne, socializacijske ter medpredmetne povezave (Izhodišča ..., 2001).

3 Rezultati in diskusija

V okviru osnovnih stebrov (gospodarskega in socialnega razvoja, varstva okolja ter kulture) so izpeljane ključne teme, ki so jih določili različni akterji. Prve akcijske teme so bile določene na srečanju ministrov v Vilni (*² UNECE strategy ..., 2005), sledile so prenovljene strategije, sprejete v Bruslju v letu 2006 (*⁴ Pregled strategije ..., 2006). Na podlagi tega so bile sprejete še slovenske smernice za vzgojo in izobraževanje za trajnostni razvoj (Smernice vzgoje ..., 2007). Poleg tega v okviru Združenih narodov poteka desetletje izobraževanja za trajnostni razvoj in je poudarjenih 8 temeljnih tem (*³ UNESCO Education, 2010).

Tabela 1: Pregled vsebin trajnostnega razvoja pri različnih akterjih

TR – Slovenija* ¹	TR – UNECE* ²	TR – UNESCO* ³	Ključni cilji/usmeritve* ⁴	Osnovni stebri* ⁵
	Enakost spolov	Enakopravnost spolov	Spodbujanje in zaščita temeljnih pravic	Socialni razvoj
Zdrav življenjski slog (duševno in telesno zdravje) Krepitev zdrave samozavesti in samopodobe Kakovostno preživljanje prostega časa	Zdravstvo	Promoviranje zdravja		Socialni razvoj
Ohranjanje narave in varovanje okolja (ekološka ozaveščenost in odgovornost)	Varstvo okolja Upravljanje naravnih virov ter biotska raznovrstnost	Okoljevarstvo	Varstvo okolja Previdnostno načelo Onesnaževalci naj plačajo	Varstvo okolja
	Razvoj podeželja in mest	Razvoj podeželja		Gospodarski razvoj
Medkulturni dialog in jezikovna raznovrstnost Spoznavanje različnih področij kulture in spodbujanje ustvarjalnosti in dejavnosti	Kulturna raznovrstnost	Kulturna raznolikost		Kultura
Spoštovanje občečloveških vrednot Dejavno državljanstvo in participacija Kakovostni medsebojni odnosi, razvoj socialnih kompetenc (nenasilje, strpnost, sodelovanje, spoštovanje itd.)	Državljanstvo Mir in etika Odgovornost v krajevnem in mednarodnem kontekstu Demokracija in vladanje Pravičnost Varnost Človekove pravice Skupna odgovornost Zmanjšanje revščine	Mir in družbena varnost	Socialna enakost in kohezija Izpolnjevanje naših mednarodnih obveznosti Solidarnost med generacijami in znotraj njih Odprta in demokratična družba Sodelovanje državljanov Povezanost politik in upravljanje Vključevanje politik	Socialni razvoj
		Trajnostna urbanizacija		Gospodarski razvoj

Razvijanje podjetnosti kot prispevka k razvoju družbe in okolja Kakovostno izobraževanje – spodbudno delovno in učno okolje	Proizvodni in potrošniški vzorci Gospodarstvo	Trajnostna potrošnja	Gospodarska blaginja Vključevanje podjetij in socialnih partnerjev Uporaba najboljšega razpoložljivega znanja	Gospodarski razvoj
--	--	----------------------	--	--------------------

*¹ (Smernice vzgoje ..., 2007)

*² (UNECE strategy ..., 2005)

*³ (UNESCO Education, 2010)

*⁴ (Pregled strategije ..., 2006)

*⁵ (Izobraževanje ..., 2010)

Trajnostno urbanizacijo smo uvrstili v steber gospodarskega razvoja – le UNESCO jo umešča med osem načel trajnostnega razvoja (UNESCO Education, 2010), drugi navedeni pa je v svojih dokumentih ne navajajo eksplicitno. Izstopa tudi razvoj podeželja, ki ga v slovenskih smernicah ne zasledimo. Prav tako bi slovenske smernice morale dopolniti še s trajnostno potrošnjo. Pri socialnem razvoju, ki je v slovenskih smernicah sicer dobro zastopan, pogoščamo poudarek na enakosti spolov.

Pri slovenskih smernicah za vzgojo in izobraževanje sta močno poudarjena razvijanje socialnih kompetenc in kultura, manj pa gospodarski razvoj.

Pregledali smo katalog znanja za modul Trajnostni razvoj in učne priprave za program hortikulturni tehnik v srednjem strokovnem izobraževanju (Biotehniška področja ..., 2007).

Tabela 2: Modul »Trajnostni razvoj« (TR) v srednjem strokovnem izobraževanju

Vsebine	Usmerjevalni cilji	Cilji/poklicne kompetenca	Informativni cilji	Formativni cilji	Učna priprava /formativni cilji
Razumeti	Pojme TR Soodvisnost stebrov Vzroke in posledice poseganja v prostor	Varstvo okolja <i>KTR1 - Upošteva temeljna načela TR</i>	Razloži pojme TR Našteje vidike TR Opredeli TR Seznani s TR Predstavi negativne posledice Razume kazalnike TR Razloži vpliv - EU strategij	Soooblikuje razvoj Prilagaja svoja dejanja Ohranja, prispeva, upošteva, krepi, sodeluje bori se proti diskriminaciji Krepi socialno vključenost Upošteva evropske in nacionalne smernice	Prepozna ekosisteme Ugotovi vpliv zunanjih dejavnikov Presodi vplive delovanja Odgovorno ravna pri izkoriščanju vode, zraka, prsti ... Izdela seminarsko nalogo
Upoštevat	Temeljna načela TR in ekologije	Varstvo okolja	Ni izpeljav	Ni izpeljav	Ni izpeljav
Zavedati	Sonaravnega in TR Sonaravnega in trajnostnega gospodarjenja z ekosistemi	Varstvo okolja	Ni izpeljav	Ni izpeljav	Ni izpeljav
Varovati	Ohranjati naravne ekosisteme Naravne vrednote in kulturne dediščine	Varstvo okolja Kultura <i>KTR3 - Varuje prostor, naravne vrednote in kulturno dediščino</i>	Pojem prostora Opredeli sonaravno rabo in okoljske vire Skrbi za ohranjanje naravnih vrednot Pozna pomen poselitve kulturne krajine	Upošteva ekonomske sestavine prostora Prepozna estetsko vrednost prostora Prepozna glavne vrste hrane Ohranja in neguje naravne vrednote	Skrbi za ohranjanje naravnih vrednot Primerja poselitve s neposeljenim prostorom v krajini
Prepoznati	Prostorske vire in možnosti za sonaravno rabo	Trajnostna urbanizacija <i>KTR2 - deluje</i>	Razlikuje naravne in umetne ekosisteme Varuje zdravja in	Ugotovi osnovne lastnosti organizmov Upošteva predpise in	Pozna gojenje koristni mikroorganizmov Izdela seminarsko

		<i>odgovorno in okolju prijazno ob upoštevanju temeljnih načel ekologije</i>	okolje Pozna glavne okoljske probleme Opíše enostavne postopke monitoringa in biomonitoringa	standarde varstva pri delu Sestavi enostavno oceno vpliva na okolje Izvaja osnovne postopke biomonitoringa in monitoringa prostora	nalogo: Ocena vpliva na okolje
Predstaviti	Prednosti in možnosti alternativnih virov energije	Varstvo okolja <i>KTR5 - Racionalno uporablja vire energije in surovine ter poišče možnost uporabe</i>	Razlikuje alternativne vire Pozna povezanost med koriščenju naravnih virov in onesnaževanjem Seznani se z reciklažo in posledicami transporta	Racionalno uporablja obnovljive vire Skrbi za boljši izkoristek energije in strojev Uporablja nove tehnologije Uporablja doma pridelano hrano, surovine in materiale	Uporablja alternativne vire energije in surovine Uporablja doma pridelano hrano, surovine in materiale Izdela seminarsko nalogo
Izvajati	Osnovne ukrepe pri varstvu okolja	Varstvo okolja	Ni izpeljav	Ni izpeljav	Ni izpeljav
Spoznati	Metode biomonitoringa	Varstvo okolja <i>KTR4 - Ravna z odpadnimi snovmi v skladu s TR</i>	Seznani se z zakonodajo Razlikuje vrsto odpadkov Pozna predelavo organskih snovi Razloži načine ravnanja z odpadki in vplive življenjskih navad na okolje	Varuje tla in vodne vire Ravna z odpadki Ločuje odpadke Predela odpadke Uporablja embalažo z načeli sonaravnega ravnanja Uporablja okolju prijazne materiale	Ravna z odpadki v skladu s TR Ločuje odpadke Predela odpadke Uporablja naravi prijazne materiale Ogled surovin in ločeno zbiranje odpadkov
Sprejemati	Pozitivne odločitve za izboljšanje kakovosti življenja	Socialni razvoj	Ni izpeljav	Ni izpeljav	Ni izpeljav
Uporabljati	Primeren način komunikacije	Socialni razvoj	Ni izpeljav	Ni izpeljav	Ni izpeljav
Načrtovati	Organizirati dejavnost	Gospodarski razvoj			Ni izpeljav
Razvijati	Inovativno mišljenje in sposobnost reševanja problemov Strokovno in poklicno odgovornost in organizacijsko kulturo Sposobnost učenja učenja Informacijsko pismenost	Socialni razvoj	Ni izpeljav	Ni izpeljav	Ni izpeljav
Povezati	Teoretična in praktična znanja	Gospodarski razvoj	Ni izpeljav	Ni izpeljav	Ni izpeljav

Usmerjevalne cilje in operativne cilje bi bilo potrebno ponovno preveriti skupaj z učitelji, ki v teh moduli poučujejo. Velikokrat so ti cilji postavljeni previsoko, kar posledično pomeni slabšo kakovost.

Pri pregledu učnih priprav, ki so zajemale vsebine, učne situacije, kompetence ter povezovanje z drugimi predmeti, se je izkazalo, da so učitelji usmerjevalne cilje v celoti prevzeli (Skoberne, ... 2010, Vovk, ... 2009).

Prav tako je pomembno postavljanje primernih glagolov (opisnikov) za usmerjevalne in operativne cilje, zato bi bilo v nadaljevanju smiselno opraviti besedilno analizo (Bizjak, ... 2007).

4 Sklepi

Trajnostni razvoj ni samo besedna zveza, ampak stalno gibanje in nova spoznanja. Temu moramo prilagajati tudi svoje dokumente in ravnanje. Z ustreznim izobraževanjem mladih lahko na tem področju naredimo največ.

V nadaljevanju bi bilo potrebno prilagoditi »smernice vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj« novim dognanjem. Temu morajo slediti spremembe katalogov znanja, ki naj bodo čim bolj operativno in praktično naravnani. Za izvedbo teh vsebin bo potrebnih veliko didaktičnih sredstev.

V nadaljevanju bo potrebno anketirati še dijake in študente ter učitelje o njihovem razumevanju vsebin trajnostnega razvoja.

LITERATURA

Biotehniška področja, najbolj učeča se okolja., (2007): Posodobitev obstoječih in razvijanje novih programov izobraževanja in usposabljanja, Konzorcij biotehniških šol Slovenije, Novo mesto, 255 str.

Bizjak, A., Žnidarčič, D., (2007): Grafični prikaz besedilnih pomenov v znanstvenem članku o varstvu zelja, Acta agriculturae Slovenica, Ljubljana, 89 – 1, avgust 2007, str. 129–135.

Brundtland, G. H. (ed) (1987): Our Common Future: The World Commission on Environment and Development, Oxford: Oxford University Press. Dostopno: (http://www.ace.mmu.ac.uk/eac/sustainability/Older/Brundtland_Report.html, avgust 2010).

Council of the European union., (2009): Review of the EU Sustainable Development Strategy, Presidency Report Brussels, 1 December 2009. Dostopno: (<http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/09/st16/st16818.en09.pdf>, avgust 2010).

Erčulj, J., Sedmak, S., Trnavčević, A., Kuzmanič, T., (2008): Vključevanje elementov trajnostne potrošnje in trajnostnega razvoja v šolski kurikulum, Zaključno poročilo o rezultatih opravljenega dela raziskovalnega projekta v okviru CRP »Konkurenčnost Slovenije 2006–2013«, 142 str.

Izobraževanje za trajnostni razvoj., (2010). Dostopno: (<http://www.unesco.si/projekti-in-aktivnosti/izobrazevanje-za-trajnostni-razvoj.html>, avgust 2010).

Izhodišča za pripravo izobraževalnih programov nižjega in srednjega poklicnega izobraževanja ter programov srednjega strokovnega izobraževanja., (2001): Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad RS za šolstvo; Center RS za poklicno izobraževanje, Ljubljana, 43 str. Dostopno: (<http://www.cpi.si/files/cpi/userfiles/izhodisca.pdf>, avgust 2010).

Kazalniki trajnostnega razvoja za Slovenijo., (2010): Statistični urad RS Slovenije, Ljubljana. Dostopno: (<http://www.stat.si/doc/vsebina/KazalnikiTrajnostnegaRazvoja/KazalnikiTrajnostnegaRazvoja.pdf>, avgust 2010).

McLean, M. B., (2008): »Curriculum« Microsoft Encarta Online Encyclopedia 2008, 1997–2008 Microsoft Corporation. Dostopno:

- (http://uk.encarta.msn.com/en-cyclopedia_781529776/curriculum.html, avgust 2010).
- Papler, D., Bojnec, Š., (2010): Ozaveščanje in promocija trajnostnega razvoja energetike in uporabe obnovljivih virov energije, IB Revija 2/2010, UMAR, Ljubljana, str. 57–66.
- Pogačnik, M., Žnidarčič, D., (2010): Odločitveni dejavniki pri nakupu živil v Sloveniji, Acta agriculturae Slovenica, Ljubljana, 95 – 2, julij 2010, str. 199–206.
- Poročilo o uresničevanju Programa reform za izvajanje Lizbonske strategije v Sloveniji., (2009): Ministrstvo za gospodarstvo, Ljubljana, 55 str. Dostopno: (http://www.mg.gov.si/si/delovna_podrocja/turizem/trajnostni_in_regionalni_razvoj/, http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/Protikrizni_ukrepi/Porocilo_o_izvajanju_Lizbonske_strategije.2009.pdf, avgust 2010).
- Pregled strategije EU za trajnostni razvoj – prenovljena strategija., (2006): Svet Evropske unije, Bruselj, 26. 6. 2006, 29 str., avgust 2010.
- Skoberne, M., Starc, K., (2010): Letna učna priprava za šolsko leto 2010/11, Biotehniški center Naklo – Srednja šola, arhiv.
- Smernice vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj od predšolske vzgoje do univerzitetnega študija., (2007): Ministrstvo za šolstvo in šport, Ljubljana, 8 str.
- Strategija vseživljenjskosti učenja v Sloveniji., (2007): Ministrstvo za šolstvo in šport RS, Ljubljana, 51 str.
- Šegula, S., (2010): Ekološki management v izobraževalnem procesu, 29. mednarodna konferenca o razvoju organizacijskih znanosti, 24.–26. 3. 2010, Portorož, Moderna organizacija, str. 1502–1509.
- Vovk, M., Kastelic Švab, M., (2009): Učni načrt za šolsko leto 2009/10, Biotehniški center Naklo – Srednja šola, arhiv.
- Vzgoja in izobraževanje za trajnostni razvoj., (2010): Ministrstvo za šolstvo in šport. Dostopno: (http://www.mss.gov.si/si/delovna_podrocja/razvoj_solstva/vzgoja_in_izobrazevanje_za_trajnostni_razvoj/, avgust 2010).
- UNECE strategy for education for sustainable development., (2005): Economic commission for Europe, Committee on environmental policy, High-level meeting of Environment and Education Ministries, Vilnius, 17.–18. 3. 2005. Dostopno: (<http://www.unece.org/env/documents/2005/cep/ac.13/cep.ac.13.2005.3.rev.1.e.pdf>, avgust 2010).
- UNESCO Education., (2010). Dostopno: (<http://www.unesco.org/en/education-for-sustainable-development/esd-e-module/>, avgust 2010.)